

Долас Радзімы

9 лістапада 1978 г.
№ 45 (1563)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

У БЕЛАРУСІ ЁСЦЬ
ШТО ПАКАЗАЦЬ
ГАСЦЯМ СА СПАД-
ЧЫНЫ МІНУЛАГА

[«Вартавыя
гісторыі»]

стар. 2

Кіраўнікі самадзей-
ных хораў землякоў
з Бельгіі і Канады
займаліся на курсах
у Мінску

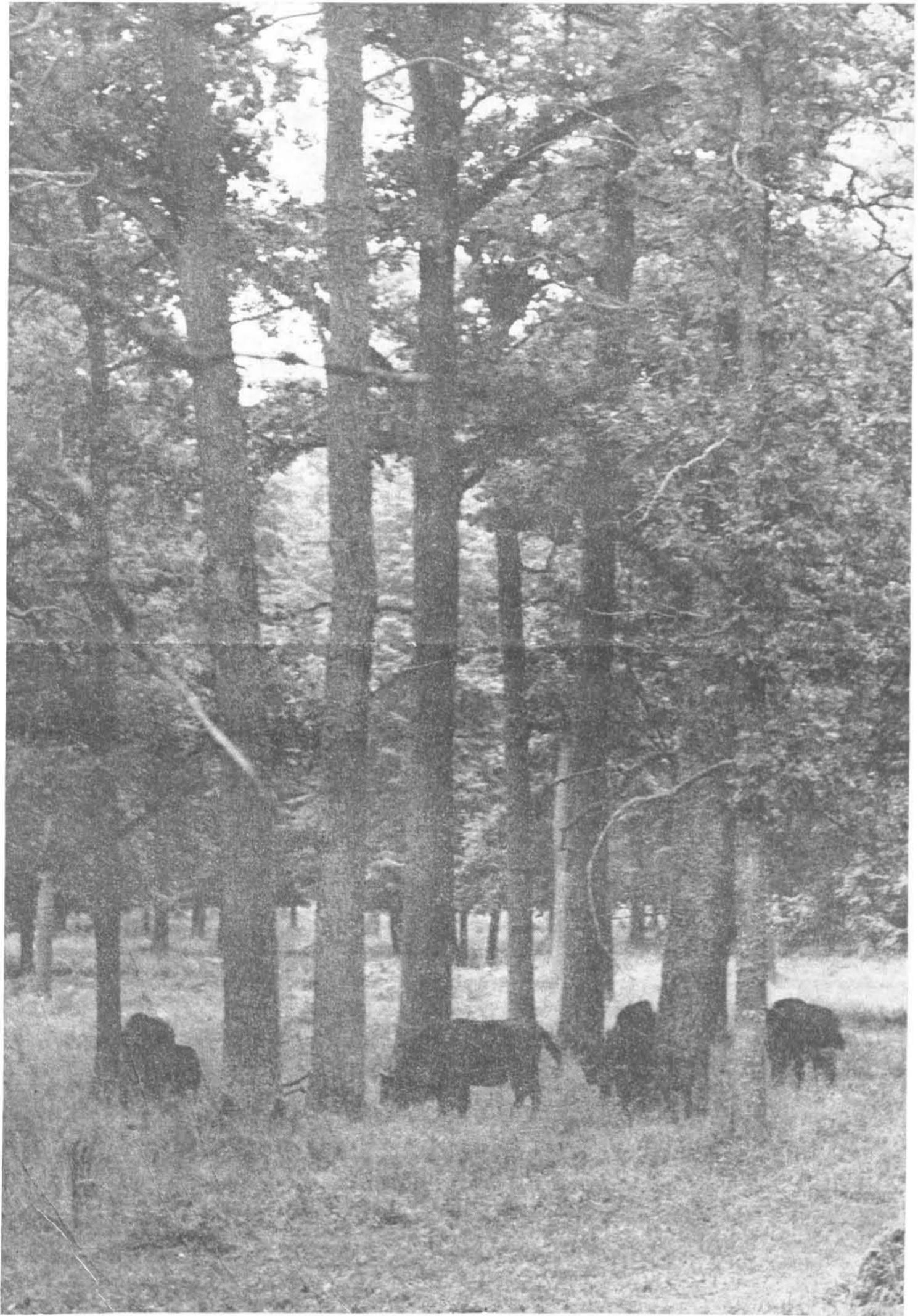
[«Чувствувалі
только тепло...»]

стар. 4

ВЕРШЫ М. ТАНКА
КРАНАЮЦЬ НАШЫХ
СУАЙЧЫННІКАУ ЗА
МЯЖОЙ

[«Але як гэта
выключыць
з памяці!»]

стар. 7

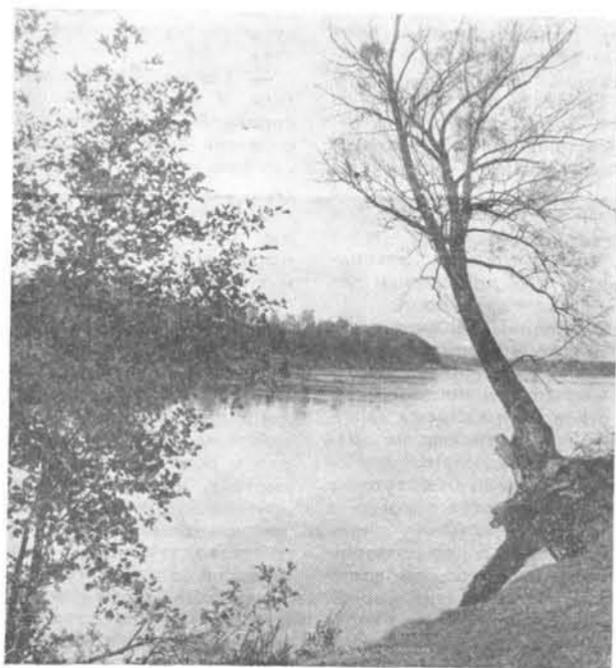
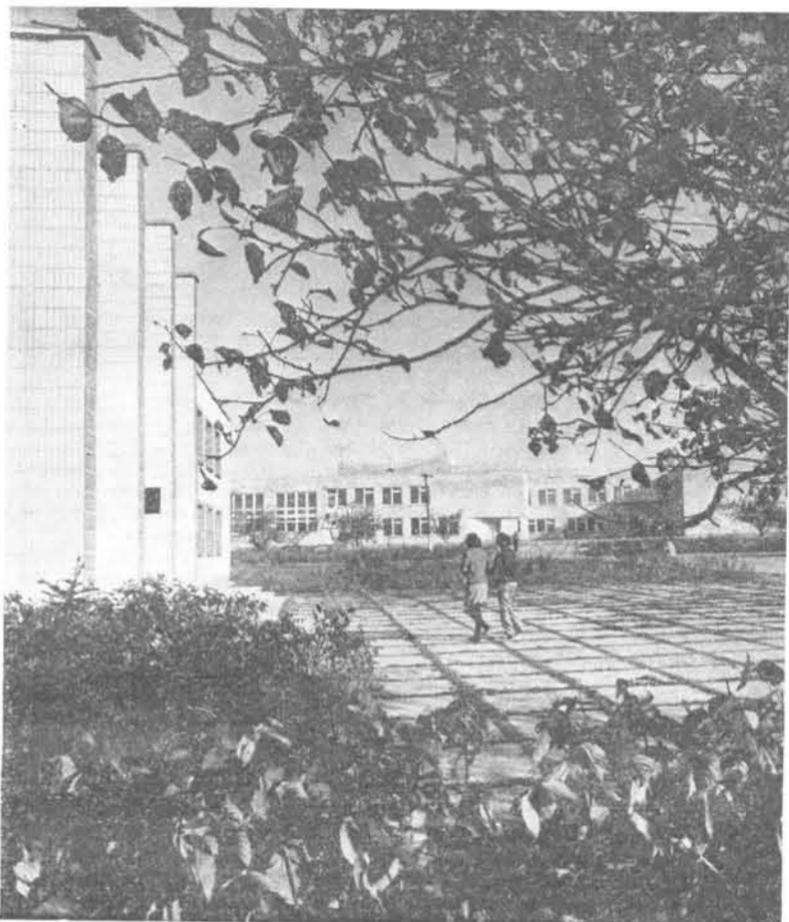

Зубр на паляне стаіць нерухомы, як быццам
Роздуму поўны над светам і зменлівым лёсам.
Будзем спяваць аб адным, хоць у вершах часамі
Можна сустрэць і чароды аднолькавай масці.

Я не займу чараду, бо ні ўмельства, ні часу,
Мабыць, не хопіць. А гэты магутны асілак
Проста ў мяне на вачах...

Гэтыя радкі ўзяты з «Песні пра зубра» Мінолы Гусоўскага, напісанай у XVI стагоддзі. Яны гучаць надзвычай свежа і надзеянна, бо клопатамі савецкіх людзей адноўлена пагалоўе зуброў, якія ў першай чвэрці XX стагоддзя былі, фактычна, на грані знікнення. Пра малюнічы куток Беларусі, дзе жывуць гэтыя магутныя і велічныя істоты, ідзе гаворка ў матэрыяле «Бела-вежская казка», змешчаным на 8-й стар.

КАЛГАС НАД НЁМАНАМ

Вёска Абухава — цэнтр калгаса «Шлях да камунізму» Гродзенскага раёна. Цяпер, расквечаная мяккімі фарбамі восені, яна здаецца асабліва маляўнічай. З-за жагаўцельных клёнаў бачны цагляныя катэдры, сучасныя адміністрацыйныя і грамадскія будынкі. Вуліцы асфальтаваныя. Урэшце гэтаму ніхто не здзіўляецца. Так сёння ў нас выглядае большасць калгасных цэнтраў.

Аднак старажылы памятаюць іншае Абухава.

— Калгас у нас утварыўся ў 1950

годзе, — расказвае Аляксей Будрык. — Гаспадарка была занядабаная, працавалі ў асноўным уручную, заробкі атрымлівалі маленькія. Але з першых жа гадоў дзяржава зрабіла ўсё, каб наша жыццё стала заможным. Калгасу дапамагалі сродкамі, насеннем, племянной жывёлай. Паступова мы набылі шмат тэхнікі, з'явіліся новыя вытворчыя памяшканні — і вось наша Абухава не пазнаць.

Сапраўды, я пабываў на свінагадоўчым комплексе, дзе працуе Аляксей Будрык. Зараз некалькі аператараў

гадуюць тут 12 тысяч свіней, а з уводам другой чаргі пагалоўе жывёлы падвоіцца. Праца цалкам механізавана, рабочы дзень нарміраваны. Ды і зарабляць у калгасе сталі добра — у сярэднім 6 рублёў 13 капеек на адзін чалавек-дзень.

Не менш, чым аб вытворчасці, клапаціцца ў гаспадарцы аб ажыццяўленні сацыяльнай праграмы. Сродкі для гэтага ёсць: чысты прыбытак летась тут склаў каля 1,9 мільёна рублёў. І распараджаюцца гэтымі сродкамі калгаснікі па-гаспадарску. Бу-

дуюць жыллё і новыя грамадскія памяшканні, аплачваюць пуцёўкі ў санаторыі і дамы адпачынку, набываюць новую тэхніку, якая яшчэ больш аблягчае працу.

НА ЗДЫМКАХ: цэнтр калгаса; свінагадоўчы комплекс; пагрузка буракоў; праз землі калгаса цячэ Нёман; Аляксей БУДРЫК; у кватэры механізатара Яўгена АПАЛЬКОВІЧА — яго жонка Ідэлія АПАЛЬКОВІЧ з дзецьмі Віктарам і Марынай.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ПРАБЛЕМЫ І АБ'ЕКТЫВНЫЯ ЦЯЖКАСЦІ

Праблемы, якія працягваюць вырашаць у гэты час Савецкі Саюз, вызначаюцца вялікай складанасцю. Дастаткова, напрыклад, назваць удасканаленне кіравання адзіным народнагаспадарчым комплексам краіны. Маштабы яго настолькі вялікія, што пралік у планаванні можа абярнуцца мільярднымі стратамі. СССР — самай вялікай будаўнічай пляцоўка планеты, але гэта адначасова пагражае распыленнем сродкаў на шматлікіх будоўлях, і з такой «хваробай росту» справіцца не проста.

Асваенне новых тэрыторый на Усходзе, як правіла,

у цяжкадаступных, малапрыстасаваных для жыцця раёнах і неабходнасць перадачы на вялікія адлегласці энергіі і сыравіны таксама патрабуюць гіганцкіх затрат, якія акупаюцца толькі ў перспектыве. Нарэшце, дзесяткі мільярдаў рублёў выдаткоўваюцца на ахову навакольнага асяроддзя, бо гэта абавязак чалавека не толькі перад сваімі сучаснікамі, але і перад нашчадкамі.

Абрамя таго, у 1976 — 1977 гадах народная гаспадарка СССР сутыкнулася з шэрагам аб'ектыўных цяжкасцей, якія, натуральна, ніхто не мог запланавать. Назавём сярод іх даволі няўдалы для земляробаў 1977 год,

калі пацярпелі многія сельскагаспадарчыя раёны. Адзначым і цяжкаватае становішча з працоўнымі рэсурсамі. Яго ствараюць розныя дэмаграфічныя фактары — нераўнамерная нараджальнасць, «рэха» другой сусветнай вайны і г. д.

Усё гэта, разам узятая, не магло не адбіцца на стане эканомікі. І калі ў цэлым народнагаспадарчыя планы 1976 і 1977 гадоў былі выкананы, то ў шэрагу сыравіных галін, на асобных прадпрыемствах, у тым ліку звязаных з аграрным сектарам, назіраецца напружанне.

САЦЫЯЛЬНЫ КУРС НЕ МЯНЯЕЦА

Але ні адна частка сацы-

яльнай праграмы савецкай дзясятай пяцігодкі не была ўрэзана. Дзяржава паслядоўна працягвае выконваць абавязальствы, дадзеныя сваім грамадзянам.

Рэальныя даходы на душу насельніцтва за два гады выраслі на 7 працэнтаў (у тым ліку за 1977 год — на 3,5 працэнта). Выкананы заданні па росту сярэднемесячнай зарплаты рабочых і служачых. Яна складала ў 1975 годзе 146 рублёў, а з улікам выплат з грамадскіх фондаў спажывання — 199 рублёў. Сёння адпаведна — 155 і 212. Поўнасю завершана запланаванае на пяцігодку павышэнне мінімуму заробнай платы. Працягваецца па

плану павышэнне заробнай платы 31 мільёну чалавек, занятых у невытворчых галінах (сфера паслуг, медыцына і г. д.), 22 мільёны чалавек палепшылі жыллёвыя ўмовы, што адпавядае намечанай праграме. Больш, чым прадугледжвалася пяцігадовым планам, уведзена ў дзеянне агульнаадукацыйных школ і бальніц. Грамадскія фонды спажывання склалі 99,5 мільярда рублёў у год (1975 год — 90,1 мільярда).

Савецкая дзяржава не мяняе свайго сацыяльнага курсу, разглядаючы яго як стратэгічны.

Леанід КОРАНЕУ,
эканамічны аглядальнік
АДН.

ЧУВСТВОВАЛИ ТОЛЬКО ТЕПЛО...

В одном из октябрьских номеров нашей газеты под рубрикой «У Беларускай таварыстве «Радзіма» сообщалось о том, что дирижеры самодеятельных хоров Лариса Святошиц из Канады, Нинель Францева, Мария Ткачева, Тамара Логунова и Наталья Секачева из Бельгии три недели пробудут в Минске, занимаясь на курсах в Республиканском институте повышения квалификации работников культуры. О днях, проведенных нашими соотечественницами на Родине, мы рассказываем сегодня более подробно.

ВОСПОМИНАНИЯ нахлынули сразу, едва женщины вошли в аудиторию, увидели парты. Когда же все это было? Ведь и они учились в школе, читали книжки, пели на школьных вечерах.

— Я дуже любила песни, — Наташа Секачева родом с Украины. Речь у нее мягкая, напевная. — Бывало, мамо пошлет за чем-нибудь во двор, а я соберу вокруг себя детей, поставлю их в ряд, будто хор, и дирижирую. Мечтала стать певицей.

Война отняла у девчат мечты, близких, Родину. С тех пор, сколько себя помнят, жизнь заполнена работой. Нет, не той, что приносит удовлетворение, от которой хоть и чувствуешь усталость, но на душе покой и уверенность. Это всегда был тяжелый труд ради куска хлеба.

Однако русскому человеку, даже в самые безрадостные минуты, часто утешением становилась песня. Так после второй мировой войны вместе с отделами Союза советских граждан в разных городах Бельгии возникли и кружки художественной самодеятельности. Не было руководителей со специальным музыкальным образованием, туда шли все, кто хотел и, хоть немного, умел петь.

— Мы начали ходить в кружки, потому что до самозабвения любим наши песни, — говорят женщины.

Ни один советский праздник, ни одно торжество, на которое собирается отдел или весь Союз, не обходится без выступления хора, без песен о Родине, мужественных песен времен Великой Отечественной войны, народных.

— Наш хор нравится и бельгийцам, — говорит Нинель Францева. — Помню, когда исполняли «Бухенвальдский набат», слушатели все встали. Выступать приходится часто, больше, конечно, перед простыми людьми, которые и понимают нас лучше, и взгляды наши разделяют.

Хор — это маленький коллектив, помогающий женщинам жить. Здесь все готовы помочь друг другу. «Одной тяжело — подружки поддерживают, потом

другим плохо — и им придут на помощь. Печалей, неприятностей, а часто и настоящего горя у всех хватает. Но мы не унываем. Чаще всего как бывает? Прибежишь на репетицию усталая, еле на ногах держишься. А потом распоешься, пошутишь и вроде молодеешь даже, — так о своей жизни, работе рассказывали женщины из Бельгии. Со всем, о чем они говорили, соглашается и Лариса Святошиц.

— Да, правильно. Я считаю, что женщины, ничем не занятые, кроме домашнего хозяйства, очень несчастны. Моя мама без того, чтобы не петь, жить не могла.

Это она научила Ларису народным белорусским песням, привезенным ею в Канаду с Польши. Вдвоем с дочерью они управлялись на ферме, вечерами пели. А шестнадцать лет тому назад при Виндзорском отделе ФРК был создан хор, которым руководит до сих пор Лариса Святошиц. В хор приходят люди разных возрастов. В репертуаре песни русские, белорусские, украинские, современные советские. Русский язык знает старшее поколение, но никто из них не знаком с нотной грамотой. Молодые учились в школе пению, но родной язык для них — английский. Работой и горячим желанием петь преодолеваются все эти трудности.

ОНИ увезли с собой толстые тетради, исписанные нотными знаками, словами новых песен, советами и рекомендациями специалистов, так необходимыми им там, на месте, в их работе с хорами.

Уезжая из Минска, наши землячки говорили: «Мы долгие годы руководили своими хорами, но только сейчас по-настоящему поняли, как не хватало нам знаний. Как трудно было здешним преподавателям за короткий срок определить уровень, на котором следует вести с нами разговор. Как много мы почерпнули из их лекций. Какими богатыми чувствуем себя теперь».

Одно из первых занятий в Институте повышения квалификации работников культуры

проводил Геннадий Цитович, музыковед и этнограф, создатель Государственного народного хора БССР, человек, посвятивший жизнь собиранию и пропаганде белорусской народной песни. Еще недавно он мог пройти пешком десятки километров, не раз добирался до деревни измученный и промокший, но был по-настоящему счастлив, если записывал там еще одну, никем не найденную раньше мелодию. Увлеченность, страсть Геннадия Ивановича, когда он говорит о главном деле своей жизни, завораживают слушателей.

— Он и пластинки ставил, и сам пел, и рассказывал. Казалось, он хочет передать нам все, что ему известно о песне, ее происхождении, истории. А, зная историю музыки, легче и понять ее, — делилась впечатлениями от лекций Геннадия Цитовича Мария Ткачева. «Знаете, откуда взялась музыка? — спрашивал он у нас и отвечал: — От падающих капель дождя, шума ветра, пения птиц. Люди научились воспроизводить эти звуки, выражать в них свое настроение, чувства».

О народных обрядах, обычаях, и теперь бытующих в белорусской деревне, об устном народном творчестве была лекция Зинаиды Можейко, старшего научного сотрудника Института искусствоведения, этнографии и фольклора. Даже скорее не лекция, а увлекательный рассказ, проиллюстрированный кинофильмом, созданным на фольклорно-этнографическом материале.

Очень помогут руководителям хоров (по их же словам) в дальнейшей работе знания, полученные на лекциях Николая Маслова, заслуженного деятеля искусств БССР, доцента Института культуры Константина Поплавского, руководителя Государственного народного хора БССР, Евгения Громьки, старшего преподавателя консерватории. У этих людей огромный опыт работы с народными хорами, и им всегда есть что сказать своим ученикам.

— Мы хотели получить практические советы — как лучше расставить голоса, чтобы хор был слитным, сколько времени уделить распевке, как составить программу концерта и подобрать репертуар. Мы обо всем этом не только услышали, но и имели возможность все посмотреть, поучиться, — с благодарностью говорили наши землячки.

Они побывали на репетициях и выступлениях профессиональных и самодеятельных коллективов республики. Их принял Виктор Ровда, главный дирижер хора белорусского радио и телевидения, была организована поездка в Брест, где состоялась встреча с популярными самодеятельными ансамблями «Радость» и «Брестчанка», с хоровой капеллой учителей.

В Минске наши гости были приглашены на репетицию народного хора стройтреста № 5, которым уже много лет руководит заслуженный работник

культуры БССР Станислав Дробыш. Хористы разучивали песню Владимира Аловникова «Радзіма мая дарагая», которая прозвучит в концертах, посвященных 60-летию БССР и Компартии Белоруссии. Гостей поразила скрупулезность, чистота, профессиональность, с которыми отработывалась каждая музыкальная фраза, серьезность, желание и ответственность, с которыми артисты выполняют указания дирижера.

Наши гости рассказывали, что часто после репетиций их окружали артисты, расспрашивали чаще всего о том, какие созданы условия для работы, кто помогает им. «Что мы могли ответить? — говорили женщины. — За помещение, в котором собираемся, платим, костюмы шьем сами, и хором сами руководим».

С большой благодарностью говорят наши землячки о своих мужьях-бельгийцах, без помощи которых им очень трудно было бы вести патриотическую работу, петь в хоре. Они отпускали жен на репетиции, оставаясь дома с маленькими детьми, не ворчали, если те не успевали приготовить обед, не устраивали сцен, когда женщины опаздывали на последний автобус и добирались домой только под утро.

— Они понимали, что наше дело святое и сочувствовали нам, — говорит Нинель Францева. — А потом постепенно и сами стали ходить с нами на собрания, привозить нас на репетиции или заезжать, чтобы отвезти домой. Все советские праздники вместе с нами в Союзе отмечают. Они очень полюбили наших родственников и с удовольствием ездят с нами к ним в гости. Одним словом, — заключает она весело, — не мы стали иностранками, а мужья наши обрусели.

Русскими себя чувствуют и дети наших землячек. Побывав в Киеве у бабушки, дочка Натальи Секачевой — Надя сказала: «Я всегда чувствовала, что мне не хватает маминой Родины. Свой отпуск я буду проводить теперь только в Советском Союзе».

КОГДА в институте нашим соотечественницам сказали, что на следующий день для беседы с ними приглашен заместитель министра культуры БССР Арсен Ваницкий, они заволновались: не часто случается им беседовать с государственными деятелями, смущало, что, видимо, очень занятой человек ради них оставляет важные дела. Но разговор начался непринужденно, доверительно. Арсен Николаевич рассказал, как, бывая в зарубежных странах, он не однажды встречался с землячками, выслушал не одну печальную повесть о неудавшейся жизни, о детях, много лет назад оставленных дома и выросших без отцов.

— Да, именно так случилось с моим дядей, — на глазах Ларисы Святошиц блеснули слезы. — Вместе с сестрой, моей мамой, уехал в Канаду. Дома оставалась жена с тремя сыновьями. Думал, как все тогда, зарабатывает денег и вернется. Только с одним из них, Павлушей, встретился недавно. Я пригласила его к нам в Кана-

ду. Во время войны второй дядин сын попал к немцам в плен. Ему говорили — раз у тебя отец живет за границей, поезжай к нему. Он вернулся домой. Сказал: чего я не видел в той Америке!

— Ну, а как вы нас воспринимаете? Замечаете наши успехи или нет? — переменяя тему разговора, обратился к гостям Арсен Ваницкий.

— Для нас некоторые вещи просто непостижимы, — Нинель Францева говорит и за себя и за подруг. — Как раз сегодня утром мы были на экскурсии в производственном объединении Белорусского театрального общества. Сколько там шьют костюмов для самодеятельности! Настоящих, народных. Художница, которая их создает, о каждом может рассказать целую историю. Нас поражает, как много средств тратит государство на развитие культуры народа, его творчества.

— Это вы правильно подметили. У нас недавно приняты специальные постановления о развитии народного творчества и о дальнейшем развитии культуры села. Что это все значит?

В первые послевоенные годы, когда мы восстанавливали наши деревни, мы строили в них и клубы. И тогда они нас устраивали. Теперь мы не хотим иметь средние клубы, возводим дворцы из стекла и бетона, как, например, в колхозе имени Орловского. В таком дворце, как правило, есть зимний сад, работают музыкальная и спортивная школы, библиотека, различные студии и кружки художественной самодеятельности.

Руководят этими кружками специально подготовленные люди. Они учатся в 11 художественных училищах Белоруссии, в Институте культуры в Минске, мы посылаем их на учебу в Москву и Ленинград.

Сейчас в республике на 9 миллионов человек — 35 тысяч освобожденных работников культуры. Им государство платит деньги только за то, что они занимаются культурой. На селе такие люди имеют еще целый ряд льгот — бесплатную квартиру, отопление, освещение, если хотят — получают долгосрочный кредит и строят собственный дом.

— Да, у вас нет тех проблем, от которых страдает буржуазное общество, — сказали, прощаясь с Арсеном Ваницким, зарубежные гости. — Мы многое узнали, многому научились у вас. Думаем, наша поездка будет полезной не только для нас.

Наш фотокорреспондент в один из солнечных дней, которых, кстати, так немного было в сентябре, прошел с гостями по Минску и сделал несколько фотоснимков — у Дома правительства на площади имени Ленина; у Вечного огня, который пылает у подножья монумента в честь воинов и партизан, отдавших жизнь за Родину в годы второй мировой войны.

— Погода нас действительно не баловала, — сказали они. — Часто шел дождь, был и туман, и ветер, но мы чувствовали всегда только тепло.

Диана ЧЕРКАСОВА.

ГЕНЕРАЛ ХЕЙГ ИСКАЖАЕТ ИСТИНУ

«Утверждение генерала Александра Хейга о наращивании СССР химического арсенала является злостной выдумкой, рассчитанной на обман общественного мнения». — заявил корреспонденту АПН Василий Емельянов, известный советский ученый, председатель Комиссии по научным проблемам разоружения Академии наук СССР. Он является активным участником Пагуошского движения, иностранным членом Американской академии наук и искусств.

Василий Емельянов подчеркнул, что Советский Союз был и остается активным сторонником запрещения применения химического оружия и уничтожения имеющихся его запасов.

Советское государство всегда придерживалось Женевского протокола 1925 года, в котором применение химического и бактериологического оружия было поставлено вне закона.

Неспроста, заметил далее Василий Емельянов, в числе десятков государств, подписавших и ратифицировавших протокол, долгое время (вплоть до 1975 года) не было США. Заинтересованность Вашингтона в химическом оружии была заинтересованностью сугубо практической: можно ли забыть о широком применении Соединенными Штатами химических средств в ходе войны во Вьетнаме? Подобные действия вызвали глубокое возмущение международной общественности. Она-то в конечном счете и побудила США к ратификации Женевского протокола.

Известно, что еще в 1974 году была достигнута советско-американская договоренность о том, чтобы разработать совместную инициативу в Комитете по разоружению о запрещении смертоносных видов химического оружия. По этому вопросу уже несколько лет ведутся советско-американские переговоры. Они будут продолжены в согласованный сторонами срок. Состоявшиеся же в Женеве встречи были расценены как полезные. В этой связи весьма странной является позиция генерала Хейга, позволившего себе грубо исказить политику Советского Союза и приписать ему совершенно фантастические устремления.

Василий Емельянов обратил особое внимание на то, что генерал Хейг попытался, прикрываясь рассуждениями о мнимой «советской химической угрозе», оправдать попытки определенных кругов НАТО взять на вооружение нейтронную бомбу.

Генерал Хейг явно играет крупными картами, говорит Василий Емельянов. Раздувая советскую угрозу, которой не существует, он старательно затушевывает страшную опасность, с которой связано существование нейтронного оружия. В случае использования этого оружия пострадают не только непосредственные участники военных действий, но также и, главным об-

разом, широкое население: женщины, старики, дети. Страшные следы воздействия нейтронного облучения будут носить и те, кто родится уже после войны.

По свидетельству советского ученого, при больших дозах облучения будет развиваться комплекс явлений, свидетельствующих о поражении сосудов головного мозга. При меньших дозах происходит радиационное поражение желудка и кишечника. Разрушается ткань, выстилающая стенки кишечника. В зависимости от дозы облучения возникает также поражение кровеносных органов и самой крови. Хотя лейкопения может быть вызвана всеми видами проникающей радиации, излучение нейтронной бомбы в этом отношении является особо опасным. Нейтронное излучение приводит к поражению генетического аппарата. Можно без преувеличения сказать: вредное воздействие нейтронов — самая страшная опасность для рода человеческого. Из того, что известно сегодня науке, вытекает, что нейтронная бомба угрожает жизни и здоровью людей больше, чем все предыдущие виды ядерного оружия.

В настоящее время наметился опасный процесс попыток «гуманизации» оружия массового уничтожения. Речь идет о стремлении облегчить переход от обычного оружия к атомному и ядерному. Общественность исподволь готовит к возможности его использования. Если следовать этой каннибальской логике, то почему бы не «гуманизировать» химическое и бактериологическое оружие? При желании можно додуматься и до этого...

Сторонники размещения нейтронной бомбы в странах Западной Европы утверждают, подчеркнул Василий Емельянов, что она необходима для ее защиты. Но при большой плотности европейского населения этот ядерный зонтик превратится в крышку ядерного гроба.

Василий Емельянов процитировал слова американского ученого Дэниела Эллсберга о том, что нейтронное оружие в первую очередь кажется заманчивым тем, кому принадлежат здания, земля и ресурсы в том районе, где бомба может быть применена, — активы, которые они не хотят уничтожить или зарыть радиоактивностью. Их враги — это их же собственные соотечественники. Нейтронная бомба — это в принципе противопоставленное оружие.

В заключение Василий Емельянов сказал: «Аргументы генерала Александра Хейга, как и других «нейтронных» адвокатов, наряду с отсутствием в них научных оценок и элементарной логики поражают своим цинизмом и аморальностью. Меня поражает, что человек, занимающий столь высокий пост, позволяет себе так произвольно обращаться с фактами и фальсифицировать истину».

АПН.

Гомель. Вуліца Савецкая.

МОЖНО ЛИ АРЕСТОВАТЬ МЕНЯ?

Советское государство, гарантируя человеку всю полноту политических, экономических и социальных прав и свобод, гарантирует ему и неприкосновенность жилища, неприкосновенность личности, берет на себя охрану личной жизни граждан. В новой Конституции СССР сказано: «Гражданам СССР гарантируется неприкосновенность личности. Никто не может быть подвергнут аресту иначе как на основании судебного решения или с санкции прокурора».

...Эдгар Ортиц из Филадельфии не совершил никакого преступления. Но, как писал «Тайм», полицейские, сломав однажды ночью дверь, ворвались в его дом под предлогом допроса относительно какой-то ссоры в его семье. Недели на Ортица наручники, избили и увезли с собой.

— Предположим, что аналогичный случай произошел со мной, советским гражданином, в Москве: пришли милиционеры и увели меня с собой. Как быть? Такую ситуацию мне, конечно, трудно представить, но закон должен предвидеть все...

— Заведомо незаконное задержание уголовно наказуемо, — объясняет мне Лев СИМКИН, старший консультант Министерства юстиции СССР. — Заведомо незаконный арест наказывается лишением свободы на срок до одного года. Если же арестован или задержан заведомо невиновный гражданин, то это преступление наказывается намного строже — лишением свободы на срок до 10 лет.

— Что значит «заведомо невиновный» в данном контексте?

— Суд установил: представитель власти, имеющий право арестовывать или задерживать, знал, что гражданин Н. ничего противоправного не сделал. Это и значит «заведомо невиновный». Что касается понятий «заведомо неправосудный приговор», «заведомо незаконный арест или задержание», то речь идет обычно о действиях, продиктованных определенными преступными мотивами, например, мстью.

— Но может ли случиться так, что человека не в чем заподозрить и не за что арестовать, но в прошлом он судился или подозревался, и потому, чтобы предупредить рецидив, этого человека стоит на какое-то время изолировать...

— Вы говорите о превентивном аресте?

— Вот именно. — Превентивные аресты в СССР исключены — в отличие от некоторых капиталистических стран. Превентивный арест — преступление, охватываемое статьями закона о наказаниях за заведомо незаконный арест или задержание. Общий принцип советского законодательства непреложен: неприкосновенность личности может быть нарушена только тогда, когда гражданин совершил запрещенные законом действия. Действия и только действия — иных правовых поводов к нарушению неприкосновенности личности закон не знает. Это и есть защита гражданина от любых посягательств на его жизнь, здоровье и физическую свободу, от кого бы они ни исходили — от самих граждан, любых представителей власти, общественных организаций, должностных лиц.

— Что же значит в СССР законное задержание или арест?

— Законное задержание (на срок до

72 часов без санкции прокурора) применимо к человеку, подозреваемому в преступлении, за которое он может быть наказан лишением свободы. Но и тут есть несколько оговорок: он был застигнут при совершении преступления или сразу же после этого на него прямо указали потерпевшие или очевидцы, на нем, на его одежде или в его жилище обнаружены явные следы преступления; если есть другие основания для подозрения, то задержать его можно лишь тогда, когда он пытается скрыться, не имеет постоянного места жительства, не установлена его личность.

— Много ли формальностей при задержании?

— Достаточно. Составляется протокол о мотивах и основаниях для задержания. Если гражданина освидетельствовали, осматривая его одежду, তবে составляется протокол. Личный обыск мужчины делает мужчину, женщины — женщина. В течение суток после задержания надо дать знать об этом прокурору, который не позже двух суток должен либо санкционировать задержание, либо освободить гражданина. Начальник представителя власти, который задержал то или иное лицо, обязан еще до сообщения об этом прокурору проверить, обосновано ли задержание.

— Человек арестован. У него остались дети, имущество...

— Согласно закону орган дознания, следователь, прокурор и суд обязаны передать на попечение родственников либо других лиц или учреждений несовершеннолетних детей заключенного под стражу, если дети остались без надзора. Принять меры к охране имущества или жилища, оставшихся без присмотра. В любом случае о судьбе несовершеннолетних детей, а также о мерах в отношении имущества и жилища орган дознания, следователь, прокурор и суд обязаны уведомить заключенного.

— В СССР есть смертная казнь, но нет пожизненного лишения свободы и сроков заключения, превышающих 15 лет. Почему?

— Если учесть, что смертная казнь применяется крайне редко и до предела сужен перечень преступлений и обстоятельств, влекущих ее, то логика сравнительной краткости лишения свободы будет ясной: советский закон дает человеку шанс исправиться и жить новой жизнью на свободе. Даже 15-летнее заключение считается одной из крайних мер, гораздо чаще максимальный срок не превышает 10 лет. Позицию закона и судебную практику в отношении длительности лишения свободы можно изобразить в виде вертикально поставленной линзы: сужение и вверх и вниз. Внизу — кратчайшие сроки (от трех месяцев в уголовном порядке и 10—15 суток в административном), вверх — самые длительные сроки, применяемые редко. Эта линза — символ закона, который весьма великодушен и в то же время достаточно трезв, чтобы обеспечивать серьезное к себе отношение и пресекать попытки испытывать его терпение.

Анатолий АЛЕНИН,
АПН.

«Голос Радзімы»

№ 45 (1563), 1978 г.

ЗА МЯЖОЙ І ГОМА

ДЭЛЕГАЦЫЯ КААРДЫНАЦЫЙНАГА КАМІТЭТА міралюбівых сіл Аўстрыі на чале з членам кіраўніцтва камітэта прафесарам Венскага універсітэта Томасам Шонфельдам, якая знаходзілася ў СССР па запрашэнні Савецкага камітэта абароны міру, наведала Мінск.

Госці былі прыняты ў Прэзідыуме Вярхоўнага Савета БССР. Намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі У. Лабакоў расказаў ім аб гераічнай барацьбе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, аб партызанскім руху, самаадданай працы насельніцтва рэспублікі па аднаўленню разбуранай народнай гаспадаркі, аб дасягненнях працоўных у выкананні сацыяльна-эканамічнай праграмы дзесятай пяцігодкі.

Аўстрыйскія прыхільнікі міру пабывалі ў Мінскім медыцынскім інстытуце, у Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, азнаёміліся са слаўтасцямі горада-героя і іншымі памятнымі мясцінамі.

У МІНСКУ адбылося расшыранае пасяджэнне прэзідыума Беларускага рэспубліканскага камітэта абароны міру і бюро рэспубліканскай камісіі садзейнічання Савецкаму фонду міру, прысвечанае Тыдню дзеянняў за раззбраенне.

Уступным словам яго адкрыў намеснік старшыні Беларускага рэспубліканскага камітэта абароны міру народны мастак СССР, Герой Сацыялістычнай Працы З. Азгур. Прыхільнікі міру Беларусі, сказаў ён, поўнасьцю салідарныя са знешняй і ўнутранай палітыкай КПСС і Савецкага ўрада, накіраванай на ўтаймаванне гонкі ўзбраенняў, прадухіленне новай вайны.

На пасяджэнні выступілі Герой Савецкага Саюза М. Осіпава, акадэмік АН БССР Герой Сацыялістычнай Працы М. Яругін, дацэнт Мінскай ВПШ Э. Позняк, пісьменнік І. Грамовіч.

Удзельнікі расшыранага пасяджэння прынялі рэзалюцыю, у якой гарача падтрымалі заклік бюро прэзідыума Сусветнага Савета Міру да ўсіх людзей добрай волі аб актывізацыі дзеянняў міралюбівых сіл у барацьбе за спыненне гонкі ўзбраенняў, за раззбраенне.

Суд у Слабадзе

УРЫВАК З АПОВЕСЦІ

(Працяг.
Пачатак у №№ 43, 44.)

Колька адвёў вочы ад вёскі, скіраваў позірк туды, дзе выгіналася сярод парослых ніцай лазой і вербалазам балацін і пагоркаў, сярод белых выпс пяску дарога, дзе стаялі аціхлыя маладыя хвойнікі, і пабег, пабег вокам па далаглядах, па пясках, лясах, выжарах. Усё гэта было яго. Усё гэта было знаёмым і дарагім яму. І ўсё гэта было ад яго за блакітным родным і чужым шарам. А ён прагнуў туды, на гарачы, як прысак, пясак, у змрочную, маркотную прахалоду хвойнікаў. Але Лецечка ведаў, што туды ён ужо не дойдзе. І ён углядаўся ў далечыню без нуды і суму, баючыся толькі аднаго — мімавольнай слязой парушыць гэты блізкі і далёкі свет.

Але свет быў парушаны не ім, а гудам матора экскаватара, расстраляны як аўтаматнай чаргой. Не прыкметаны Лецечкам экскаватар капаў траншэю. Палутарка валачыла па зямлі на дроце дзве ржавыя трубы. Рабочыя пракладвалі да вёскі водарывод. Колька падышоў да траншэі і лёг на выкінутую з яе крыху вільготную зямлю і гліну. Траншэя была глыбокая, метры са два глыбінёй. Але дзіўна, і на паверхні яе, і далей, углыб,— пясак і гліна. І больш нічога — ні каранёў адмерзлых дрэў, ні чарапкоў якіх, ні якой-небудзь каменнай сякеры, ні асколкаў, ні міны, ні косткі. Нібыта ніколі не ступалі на гэтую зямлю ні звер, ні чалавек, не падаў тут ніхто, нічога нікога не губляў. А Лецечку здавалася, што калі зямля так густа заселена людзьмі, перапоўнена жыццём, то яна павінна была поўніцца і памяццю далёкага і блізкага жыцця. Варта толькі калупнуць яе — і зямля ажыве, заговорыць. А тут толькі гліна і пясак. Але ж і па гэтых глінах і пясках яшчэ да яго прайшлі тысячы і тысячы, мільёны людзей. Няўжо ж яны не пакінулі пасля сябе і следу, ніякай адзнакі? Як жа яны ішлі — па паветры ці ляцелі, чым яны сілкаваліся, што елі — не святым жа духам жылі? Чаму ў гэтай раскапанай зямлі няма і намёку на чалавечую жытку, і на смерць чалавечую няма намёку ў зямлі? Няўжо ўсё адбываецца толькі на зямлі? Куды ж усё гэта знікае потым?

— Збег, значыцца, пакінуў мяне аднаго.— Захар'я падсеў да Лецечкі, дастаў з-за халавы бота драўляную лыжку, старанна выцер яе рукавом бушлата.— Збег, Лецечка, ліха тваю матку.

— Ты ж сам мяне кінуў,— сказаў Лецечка.— Самагон з Нічыпарам пайшоў глушыць.

— Глушыў і самагнёт, Лецечка, у жыцці так не пжало. Прагул у мяне сёння, Лецечка... Душа баліць. Першы раз у будні дзень і без работы.

— Ты ж на рабоце! — здзіўіўся Лецечка.— Які ў стоража можа быць прагул? Прышоў, пад'еў і ў будан — на бакавую.

— Э, Лецечка, у дзедоме ў мяне не работа, а служба. Работа ў сяле, у хаце. Я цяляр, Лецечка, хаты людзям раблю, а вось сёння правалаводзіў дзень. А ты гэта добра, добра зрабіў, што збег. Не трэба гэ-

тага табе, Лецечка. І блізка не падыходзь болей туды, не патыкайся, бо там...

Захар'я замоўк, забыў пра суп і пра Лецечку, пэўна, забыў, як трэсачку нейкую непатрэбную, круціў у кляшнэватых пальцах драўляную, ёмістую, але ўжо аджыўшую свой век, сасмактаную, злізаную лыжку. Краі яе ўжо амаль што правечваліся, і як ім не правечвацца, калі згадаць, колькі ўжо год гаспадару яе, колькі ён высербаў ёю супоў, колькі яна перанасіла гарачых картопляў і каш. Лыжка, падобна было, ператварылася ад такой цяжкай працы з драўлянай у касцяную, і гаспадар яе, уладальнік, цяпер і сам ужо як вытачаны з адзінай добрай косткі, з жывога чалавека ператварыўся ў костку. Такі і ў зямлю, у пясак, гліну ляжа на вякі, на стагоддзі, і праз стагоддзі яго знойдуць, адкапаюць, як знаходзяць і адкопваюць мамантаў, і будуць вывучаць, як вывучаюць мамантаў. А яго, Лецечкава, цела ў момант пойдзе прахам, перамяшаецца з зямлёй, і знаку ад яго не застаецца, што ён быў. Пыл, тая ж самая гліна, што так да спадобы слабадзянскім нава-сёлам. Яе змяшчаюць разам з пяском у ночвах, замесцяць босымі нагамі хлапчукі і бабы і кінуць на сцены таго дома, што рубіць цяпер Захар'я, прыгладзяць кельмамі, прыгладзяць, каб не вытыраўся яго віхор. Але і ён будзе бачыць усё, што адбываецца ў хаце. Толькі не будзе мець голасу. І добра, калі яму пашанцуе трапіць у добры дом, у добрую сям'ю, у якой ніхто нікога не крыўдзіць, у якой не пакрыўдзяць і яго: ён жа не заплача, не папросіцца. Няхай гэта будзе дзедом, толькі не ізалятар, барані божа ад таго, каб і пасля смерці апынуцца ў ізалятары...

Тут Лецечка спалохаўся, як нібыта ўсё, што ўяўлялася, тры-знілася яму, ужо адбылося. Цела яго, яго прах размясілі, атынкавалі ім ізалятар, на яго дыхнула пахам льякарстваў, павяла дыханнем Козела і Стася, іх хваравітасцю і страхам, хваравітасцю і страхам, што сыходзілі ад яго самога.

Лецечка адчуў, што яму не хапае паветра. Няма, няма чым і пасля смерці яму дыхаць. Ён падхапіўся з крэсла, уплэўся абедзвюма рукамі за спіну яго, адкінуў галаву, каб не бачыць нікога, дыхаць ужо не гэтым, здыханым, цяжкім, што імкнулася да долу, паветрам, а тым, што льецца зверху, не апаганеным яшчэ нікім, ні Стасем, ні Козелам, нават і Захар'ем, таму што Захар'і, здалося яму, ужо няма, ён ужо даўно ў зямлі, у гліне, не было больш побач з ім Захар'і, не бачыў ён яго, але голас Захар'і дасягаў яго, гучаў у вушах, замінаў дыхаць.

— Ну вось, Лецечка, вось, сыноч. А што я табе гаварыў... Пастой, пастой, не садзіся. Зараз, зараз табе лепей будзе, крыві б табе трэба пусціць. Я пазайтраму п'явак табе прынесу... дзіця ты горкае...

Словы Захар'і аб крыві і п'яўках яшчэ больш вярэдзілі яго, нагадвалі аб нечым далёкім і забытым, што было, было з ім, але ўжо сцерлася з памяці. Ён раптам, як наяву, выразна ўбачыў перад сабой

зіхатлівы ад шкла і нікелю медыцынскі шпрыц, мужчынскія дужыя рукі, якія пахлі льякарствам і мылам і свежым ручніком. Шпрыц, як жывы, ганяўся за ім, за Лецечкам, лучыў яму ў руку, у вену. Шпрыц быў такі вялізны-вялізны, а ён, Лецечка, такі маленькі, такі маленькі.

— Не дамся, не дамо. У мяне ўжо і так уся кроў высмактана, няма крыві! — Лецечка мроілася, што ён крыкам крычыць, аж канае ад крыку, а з горла выкатваўся толькі бездапаможны хрып. Ён ужо апамятаўся, і яму было ўжо сорамна за сябе, усё ўжо ўраўнаважылася. Не было больш шпрыца, не чулася і паху лекаў. На ранейшым месцы з той жа самай драўлянай лыжкай у руцэ сядзеў Захар'я і з цікаўнасцю, жахам і болем углядаўся ў яго.

— Гэта яна, яна да цябе прыходзіла, — пошпакам сказаў Захар'я.— Відзеў ты яе?

— Гэта была не яна. Гэта быў ён... — Лецечка здрыгануўся, таму што на імгненне яму адкрыўся і твар мужчыны, бліскавіца мільгануў у памяці. Лецечка паспеў толькі згледзець акулера на гэтым твары, пукае шкло акулераў, жоўтае павацінне дужак. Мільганула ўсё гэта — як малаком забялілася.

— Хто ж гэта ён? — як раней, пошпакам дапытваўся Захар'я.

— Аб кім ты? — з недаўменнем паглядзеў на яго Лецечка. Ён амаль што нічога ўжо не памятаў з таго, што з ім было толькі што.

— Яна была, Лецечка, яна, — пераканана сказаў Захар'я. — Я яе сёння таксама відзеў, калі там, на казырку, стаяў. Пагразіла яна мне пальцам і сказала адно: «Чакай, не спяшайся. Я аб табе не забыла, не абдыду». Ад мяне яна к табе прыйшла. Не хадзі, не хадзі ты, Лецечка, барані божа, на плошчу, на суд. Не дражні яе, там яна цяпер.

— А што робіць зараз Зося, што робіць зараз баба Зося, Захар'я? — неспадзявана і, здаецца, зусім не да месца раптам звярнуўся да Захар'і Лецечка, але Захар'ю аж скрывіла, ён нават падскачыў.

— Няякаш, ты спазнаўся з нячыстай сілай... Слухай, хлопца, слухай: маўчы!

— Не, не, — хапатліва загаварыў Лецечка, — Захар'я, не трэба лгаць сабе, не лжы сабе. Вунь яна, вунь яна: глядзі, у акне стаіць, на цябе паглядае, на цябе, ценом за табой ходзіць баба Зося. Цень яе за табой ходзіць... Сястра яна табе?.. Сястра родная, а ты...

Захар'я ўгнуўся, зняйкавеў, але ў акно і не паглядзеў.

— Ведаю, што стаіць яна ў акне, ценом за мной ходзіць... і не ў акне, не ценом, вось тут яна, жывая, між намі стаіць... Што яна робіць, Лецечка?

— Плача, Захар'я. Рукі да цябе цягне... — адказаў Лецечка, хоць ні ў акне, ні каля іх ніякай бабы Зосі не было.

— Адтуль ты яе відзіш, адтуль, — памаўчаўшы, зноў загаварыў Захар'я. — Не к дабру, не к дабру гэта, Лецечка, а што зробіш, нічога тут ужо не папішаш. Паміруся, паміруся я з ёй, Лецечка, каб не хадзіць табе адтуль да мяне, не вярэдзіць ногі. Калі ты мне адтуль знак падаеш, значыць, так трэба. Сястра яна мне, родная. З-за яе, Лецечка, наш род і палёг, вось, падсечаны пад карань. Красівая яна была ў дзеўках, красівая, пасылаў святоў да яе адзін — ды адлуп яна яму дала. «Успамянеш мяне, — прыгразіў.— Радня цябе пракляне». Стрымаў слова, гад. Выйшла яна за другога, колькі гадоў мінула, нарадзіла яна дзяцей. Ужо большыя на ногі ўсталі, на свой хлеб пайшлі, а тут вайна. Жанішок той былы — у паліцаі. Першым дзелам дзяцей яе меншыя... ото стаіўся, ото стаіўся... Хлопчыка і дзяўчынку ў бочку... бочку засмаліў і жыўцом дзяцей у гэтай бочцы ў зямлю закапаў. Яе пальцам не крануў, яна сама як бы розумам кранулася. А жаніху яе, паліцаю, усё мала... Чалавеку на ўсё толькі адважыцца трэба, толькі пацаць, тады ўжо не ведае ён ні канца, ні краю... Да-

вай увесь наш род, усю фамілію пад карань: за Зосю, за гардыню яе, помсціў... І мяне, і маіх дзетак... Вось так, Лецечка. Вось якое ліха па белым свеце ходзіць. І разумею я, Лецечка, разумею, што ні на паўстолькі не вінаватая яна ні перад кім, што няма чалавека больш няшчаснага за яе на зямлі... Але як удумаешся, як увабеш у галаву — усё ж паіншаму, паіншаму магло пайсці, калі б не выпадак. Не ў выпадку справа, галавой суджу, а сэрцам... Дзеці ў маім сэрцы, рана жывая, а чалавек, калі паранены, як звер, не розумам — ён болем жыве... Дрэва падсячы — яно не будзе выбіраць, куды ўпасці, на іншыя дрэвы, на кусточки і валіцца...

— А гэтыя, у бочцы, хлопчык і дзяўчынка адразу памерлі, ён іх смалой не абварыў, калі смаліў бочку? — шэптам спытаў у Захар'і Лецечка. Ён мо і не чуў, што тут гаварыў Захар'я, — так уразілі яго гэтыя хлопчык і дзяўчынка, іх пакутлівая смерць.

— Затхнуліся, затхнуліся ўжо ў зямлі, — шэптам і адказаў яму Захар'я. — Спачатку, як мышы, людзі расказвалі, скрабліся, скрабліся, а потым аціхлі. І хоць, Лецечка, не для твайго сэрца, не для дзіцячага паняцця. Абыходзь ты краем гэтыя нашы бялячкі. Не кранай ты нашых ран. Толькі ўспомніць, прыгадаць усё — і жыць не схочаш, не хадзі ты заўтра, не хадзі.

Лецечка маўчаў. Але ён быў цвёрда перакананы, што пойдзе заўтра туды. Ён і так патраціў ужо дзень.

На плошчы за ноч шмат што перайначылася. Але ўсё гэтак — ушчыльную адна да другой — стаялі падводы, як усё роўна і не пакідалі яны на ноч плошчу. Нагой не было куды ступіць ад народу, таксама, здаецца, нязменнага, учарашняга. Але, прыгледзеўшыся, Лецечка адзначыў, што народ гэты сёння крыху інакшы, крыху не з такім настроем. З вазоў вяла, але ж тым-сім ужо гандлявалі. На рыштаваннях універмага, на другім паверсе, марудна, але ўсё ж працавалі, а ўчора там нікога не было. І галасы на плошчы сёння гучалі больш прыглушана. І ранак стаяў млявы, санлівы, нібыта змораны ўжо, нібыта ўсё вакол змарылася, змарнела яшчэ ўчора.

Але такая змарнеласць і кваласць панавалі не доўга. Варта было толькі расчыніцца адрамантанаваным з вечара ці то ночку дзвяркам Палаца культуры, як санлівая ачмуранасць ранку знікла. Зноў загойдалася, забілася людское мора. Лецечка стаяў каля дзвярэй, чакаў, калі адхлынуць першыя, самыя буйныя, хвалі. Як толькі, здалася яму, паменшала таўкатня, уліўся, прыстаў і сам да вірлівага патоку. Але, пэўна, паспяшаўся — нельга было ні распраміцца, ні ўздыхнуць, ледзь не раздзіраючы на часткі, яго пацягнулі ў залу, як цягне за сабой вясновае паводка ўсё, што замінае ёй, што сустракаецца ёй на шляху — дрэвы, кусты, палкі, трэскі. І Лецечка адчуваў сябе такой трэскай, якая трапіла ў паводкавы вір. Так кідала, шпурляла яго ад аднаго чалавека да другога, ён ляпіўся да кожнага, да каго толькі не прыбівала яго, але ненадоўга: жыццёвыя хвалі, жыццёвы вір быў таксама бязлітасны, як і той, спяны, стыхійны, тут таксама была стыхія. І нельга было прыбіцца, прыстаць ні да аднаго з берагоў, ніводзін бераг, ніводзін чалавек не прымаў яго. Тыя, што былі наперадзе, ужо бачылі перад сабой залу, крэслы, што чакалі іх, прыспешвалі прыспешваць тых, хто наперадзе іх, і тыя, што былі ззаду, ціснулі, гналі, вымушвалі паскараць крок. У тых, хто ішоў ззаду, было яшчэ больш нецярплівасці і яшчэ менш разумення, таму што яны бачылі толькі спіны пярэдніх, ім увесь час здавалася, што іх знарком не пускуюць, знарком прытрымліваюць. А Лецечка нічога перад сабой не бачыў. Яму трэба было змагацца і з тымі, хто наперадзе, каб яго не цягнулі за сабой так хутка, далі перавесці дых, не адарвалі ні рук,

ні ног, не распялі, і трэба было змагацца з сабой, утаймоўваць сваё абурэнне і пратэст, і паспяваць крочыць за ўсімі, паспяваць выкідаць ногі і рукі, каб утрымлівацца на хвалі, на плыні ў гэтым жыццёвым моры. Вось-вось, здавалася, усё скончыцца, хваля вышпурне яго на бераг, абдасць пенай і памчыць далей. А ён, знясілены, застаецца на пяску.

Але, уяўляючы ўсё гэта, Лецечка не шкадаваў што кінуўся ў плынь, — як ні цяжка, а рукацца разам з людзьмі, быць сярод людзей, адчуваць сябе жывым нават у гэтым вірлівым, накіраваным невядома куды гурце было радасна. І радасць не згасала, не страчвалася, хэця хапала і штуршкоў і папіхачоў у спіну, даставалася і нагам і рэбрам. Ён і сам не губляўся, быў шчодры, кагосці таксама біў па рэбрах, кагосці штурхаў, яму заміналі, і ён замінаў — жыў, рухаўся, змагаўся за жыццё. І больш за ўсё баяўся, каб яго не пазбавілі гэтага жыцця, не выцягнулі за рукі з вады. Таму Лецечка не вельмі засмуціўся, калі ўбачыў, што ў зале сесці яму ўжо няма дзе, крэслы ўсе заняты. Ён уладкаваўся на падаконніку, за прапыленай парцьерай. Каб уберагчыся ад якой-небудзь неспадзяванкі, закрыўся ўвесь гэтай парцьерай, пакінуў толькі маленькую шчылінку. Вельмі нават няблага ўладкаваўся: бачыў усіх, а яго — ніхто. І не такая духмень была сядзець на падаконніку, са шчылін у акне цягнула халадом, можна было даць ахалодаць і спатнеламу твару, калі прыціснуцца тварам да шкла, што ён, не марудзячы, і зрабіў. Вось толькі, калі прагучала ўжо знаёмая каманда: «Встаць! Суд ідзі!» — ён застаўся сядзець. Адзін сярод соцен людзей застаўся сядзець. З дапытлівасцю і спалохам утаропіўся ў людзей, якім дадзена было здзяйсняць суд. Гэтыя людзі цікавілі яго больш, чымсьці гады-паліцэйскія. Паліцэйскія яму ўжо даводзілася бачыць, а вось на жывога суддзю глядзеў упершыню. Не мог сабе ён ўявіць, як гэта адзін чалавек будзе судзіць другога, мае права нават пазбавіць другога чалавека жыцця, і не дзе-небудзь у цёмным завулку, не адзін на адзін, а прынародна, і Лецечка прагна і пільна ўглядаўся ў твар суддзі, шукаў на яго твары нейкую адметнасць, нейкі асаблівы знак, які б дазваляў суддзі судзіць іншых людзей. Але нічога адметнага так і не знайшоў. Чалавек больш чым звычайны. Зняць з яго форму, пераапрацуць у цывільнае ды ў натоўп яго — і не згадаеш, што гэта суддзя, вялікі чалавек. Без асаблівага сораму і спалоху можаў таўхануць яго і пад рэбры, і на нагу яму наступіць, і нізашто не ўгадаеш, што таўхануў, абразіў нешта вышэйшае, уладу. І твар суддзя меў самы непрыкметны. Пасля суда ўжо, вечарам, у ізалятары, Лецечка спрабаваў нагадаць, уявіць сабе гэты твар, але ўсё дарэмна. Пракурор, гады-паліцэйскія паўставалі перад ім амаль імгненна, а суддзя не падпарадкоўваўся яму. Так ён быў падобны на ўсіх, бачаных Лецечкам людзей, на тых, хто жыў побач з ім. І Колька амаль адразу сказаў сабе, што такому суддзі можна даверыцца, што асабіста ён яму давярае.

Суддзі ўладкаваліся. І Колька пачаў разглядаць паліцэйскіх. І ледзь не ўпаў з падаконніка. Не, нічога жудаснага, звычайна бандыцкага, фашысцкага ён у іх не згледзеў. Ён адчуў дух гніласці, пах цвілі і тхла, што яўна сыходзілі ад іх. Мерцвякі, жывыя мерцвякі сядзелі перад ім. Колька зразумеў словы Захар'і, які гаварыў яму аб тым, што смерць цяпер знаходзіцца на плошчы. Тут яна была, тут, цяпер Колька адчуваў яе прысутнасць і сам. Мо гэтыя людзі, што сядзець вось на лаве падсудных, наводзілі калісьці час, былі жорсткія, не ведалі, што такое жаль, сеялі на зямлі смерць, цяпер жа смерць стаяла за плячыма кожнага з іх.

(Працяг будзе.)

«АЛЕ ЯК ГЭТА ВЫКЛЮЧЫЦЬ З ПАМ'ЯЦІ?»

У газеце «Голос Родины», якую мы атрымліваем з Масквы, з хваляваннем працягаў вершы з кнігі «Нарачанскія сосны» нашага таленавітага паэта, сапраўднага гіганта беларускай паэзіі Максіма Танка. Сэнс гэтых простых і краінаючых душу радкоў блізка кожнаму чалавеку — разважаны аб лёсе Радзімы, падзеях сучаснасці, духоўным свеце людзей. Нам, эмігрантам, такія вершы асабліва дарагія. Я чытаю іх запоем, бо і для мяне ёсць над чым пара-

зважаць тут. Ды і як не згадзіцца з паэтам, што
Усе песні, апроч
расстайных, сірочых, —
Жаданія;
Усе чаркі, апроч налітых
прымусам, —
Лёгка;
Усе ночы, апроч самотных,
бяздомных —
Кароткія;
Усе рэкі, апроч тых,
што пльвучь на чужыне, —
Гаючыя;
Усе дарогі, апроч тых,
што вядуць на пагост —

Бясконцыя.
Я б сам цалаваў працаві-
тыя рукі бабкі Ульяны, «па-
сівераныя, парэпанія», якіх
ліяк не адмыць ад зямлі, ад
валасоў і сонца... І як хоча-
ца ніколі не паміраць, таму
што памірае
Чалавек — калі страчвае
здольнасць
Здзіўляцца і захапляцца
Жыццём.
Таму я стараюся глядзець
на свет шырока адкрытымі
вачыма. І ўдзячны Краіне Са-
ветаў, якая выратавала чала-

вецтва ад фашызму. Мы ба-
чылі, як стваралася моцнае
яднанне сацыялістычных кра-
ін, як рушылася каланіяль-
ная сістэма, з'яўляемца свед-
камі пакарання космасу. Я
стаю за надзейную абарону
міру на зямлі, але менавіта
таму ніколі не забуду забываць
тое, аб чым піша ў сваіх вер-
шах Максім Танк:
Каб не бачыць пасёлкаў
гінучых
У жалезнай пякельнай
замеці,
Тэлевізар нехта выключыў.

Але як гэта выключыць
з памяці?
**
Мы ўдзячны за такое шчы-
рае і ўсхваляванае стаўленне
да творчасці Максіма Танка
нашага чытача з Аўстраліі
Юрыя Расадзінскага. Улічваю-
чы просьбы суайчыннікаў, што
жывуць у іншых краінах, змя-
шчаем некалькі вершаў (на
мове арыгінала) з кнігі «Нара-
чанскія сосны». Нагадаем, што
яна выйшла ў Маскве на рускай
мове і была ўдастоена сёлета
Ленінскай прэміі.

Максім ТАНК

НАДНАРАЧАНСКІЯ СОСНЫ

Яны калышучца —
З асмаленымі кронамі,
З залітымі жывіцай
Ранамі ад куль.

У ясную пагоду
Аж на заходні бераг Нарачы
Уброд пераносяць сонца,
Памагаюць рыбакам
Цягнуць з сялявай невад;
А вечарам
Спяваюць з піанерамі
І скачуць цераз агонь.

У навалініцу —
З далоні на далонь
Сваіх пакручаных
І вузлаватых рук-галін
Перакідаюць
Абліскавічаня
Гром і хмары.

Я, нават будучы глухім,
Між тысяч іншых сосен
Адрозніў бы іх пошум
І, нават будучы сляпым,
Абняўшы ці пацалаваўшы,
Іх пазнаў бы.

ЛЯ ТЭЛЕВІЗАРА

Здратаваныя нівы шэрыя —
Не пад хлеб вайной разараняя.

Надрываецца артылерыя,
Дым пажарышчаў, стогны раненых.

Каб не бачыць пасёлкаў гінучых
У жалезнай пякельнай замеці,
Тэлевізар нехта выключыў.
Але як гэта выключыць з памяці!

Гэта зямля — нічым не прыкметная.
Калі будзеце ехаць, прарэдня колы
Могучь захлынуцца балотам,
А заднія — пяском.

Калі будзеце араць,
Плуг можа выраць валун
Або гром забытай міны.

Захоцае будавацца —
Будзе шчарбіцца сякера ад куль,
Заселых у кожнай сасне.

І нікому не зразумець —
Чаму, развітваючыся,
Кожны з нас бярэ з сабой
Жменю гэтай зямлі.

НА НОВАЙ ВУЛІЦЫ

Гэта — зусім новая вуліца:
З новымі дамамі,
Дзетварой і галубамі,
З новымі тралейбусамі
І паштовымі скрынкамі,

Клопатамі і радасцямі,
З новымі прызнаннямі
У каханні
І расстаннямі,
З новымі ліпамі,
Якія толькі што прыжыліся,
Але яшчэ не прывыклі
Да электрычных малакан і зор,
Да дажджу з паліважных машын,
Да транзістарных салаўёў...

Кожны дзень
Гэтыя ліпы
Мяне спыняюць
І распытаюць пра мясцовыя
Звычаі,

Як дзяўчаты,
Якія далёка выйшлі замуж
І якім усё яшчэ сняцца
Пакінутыя дубровы.

У БЕЛАРУСКУЮ ВОСЕНЬ

У беларускую восень
Нат і верабей багацее,
Лес на грыбы не скупіцца,
Пуні хмялююць ад сена,
Мёдам вуллі набракаюць,
Сцежкі гараць ад лістоты,
Скрыпкі звяняць на вяселлях,
І маладзіцы дабрэюць —
У беларускую восень.

ПАГАСЛА ЭЛЕКТРЫЧНАЯ ЛЯМПАЧКА

Уставіў новую, 25-свечную.
— Чаму, — крычаць, — такую цьмяную!
А мне, як чалавеку,
Які калісьці
Пры адной свечцы
Вучыўся грамаце,
Бачыў, як вытыкала маці
Лугі веснавыя поспілак,
Уцягвала нітку ў іголку,
Каб самаробны гузік-бірку
Прышыць да палатанай сярмягі,
Бачыў, як бацька
Плёў лапці, майстраваў,
Малоў у жорнах хлеб,
А потым з адной свечкай,
Якая ледзь яго маршчыны азарыла,
Пайшоў у цемь вечнасці, —
Здаецца гэта лямпачка
Сапраўдным сонцам.

гастрольная афіша

КАНЦЭРТЫ НОВАГА СЕЗОНА

У кастрычніку адкрыўся новы, сорок першы канцэртны сезон у Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Канцэрты адбываюцца таксама ў Палацы спорту і шматлікіх Палацах культуры.

Сярод гасцей, якіх мінчане прымалі ў кастрычніку, — маскоўскі ансамбль «Арсенал». Гэта прадстаўнік новага музычнага напрамку ў сучасным джазе — стылю джаз-рок. Калектыў малады, але ўжо добра вядомы. Нядаўна ўдзельнічаў у Маскоўскім і Тбіліскай джазавых фестывалях, а Мінск наведаў літаральна перад ад'ездам у Польшчу, дзе прыме ўдзел у слаўным «Джэз-Джэмбары» — міжнародным фестывалі джаза.

Расказвае кіраўнік ансамбля Аляксей Казлоў:

— Музыка, якую мы выконваем, прадстаўляе спалучэнне розных жанраў — камернага, сімфанічнага, эстраднага. Выкарыстоўваем багаты фальклор — еўрапейскі, афрыканскі, індыйскі, лацінаамерыканскі і традыцыйны негрыцянскага джаза. І ўсё гэта аб'ядноўваецца рытмам рок-музыкі, асновай якога з'яўляецца імправізацыйнасць.

У мяне вельмі добрае ўражанне ад мінскай публікі. Яна дастаткова падрыхтаваная для ўспрымання джаза, большасць слухачоў здольна разумець тонкасці музычнага мастацтва. Напэўна, гэта і ёсць самае галоўнае, калі існуе ўзаемаразуменне паміж арты-

стамі і публікай. Сапраўднае задавальненне — іграць для такіх слухачоў.

Аматары джаза сустрэліся ў кастрычніку яшчэ з адным цікавым калектывам гэтага жанру — трыо сучаснага джаза (Вільнюс). Ён — лаўрэат XI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Гаване, лаўрэат Усесаюзных і міжнародных фестываляў джазавай музыкі.

Некалькі дзён запар у Палацы спорту ішла вялікая эстрадная праграма «Песні птушай ляцяць». У ёй прынялі ўдзел многія майстры савецкай эстрады, а таксама маскоўскія вакальна-інструментальныя ансамблі «Сіняя птушка», «Красавік», крыху пазней выступіў ансамбль «Вясёлыя рабаты».

Шмат гасцей было і з-за мяжы. Камерны калектыў «Пражскія мадэрналісты» (Чэхаславакія) пазнаёміў нас з чэшскай і славацкай народнай музыкай. У гастрольнай паездцы па СССР знаходзіўся югаслаўскі арганіст Губерт Бергант. Яго вечар арганнай музыкі адбыўся ў зале Белдзяржфілармоніі. Творы розных кампазітараў выканаў Варшаўскі квінтэт акадэмістаў.

Выступалі ў Мінску таксама арганісткі Наталля Гурэва (Масква) і лаўрэат конкурсу імя Чурлэніса Яўгенія Лісіцына (Рыга), хөр дзяўчынак Палаца культуры прафсаюзаў Літоўскай ССР «Ліепайтэс», маскоўскі клавесініст Аляксей Сямёнаў. Адбыўся вечар вакальнай музыкі з удзелам заслужанага артыста РСФСР Леаніда Смятаннікава. А народны артыст РСФСР, вядомы скрыпач Ігар Ойстрах выступіў у суправаджэнні сімфанічнага аркестра Беларускай ССР пад кіраўніцтвам А. Энгельбрэхта.

А. ЯНДОУСКІ.

ТАК ІДУЦЬ ДА ЗОРАК

Да 250-годдзя з дня нараджэння Марціна ПАЧОБУТА-АДЛЯНІЦКАГА

Да ліку самых старых астранамічных абсерваторый Еўропы па праву адносіцца Віленская. З другой паловы XVIII стагоддзя (дакладней з 1773 года) тут сістэматычна вяліся назіранні планет, астероідаў, комет, зацьменняў Месяца і Сонца, а з 1864 года ўпершыню ў Расіі пачаліся астрафізічныя даследаванні фатаграфічным метадам. Больш як стагоддзе, аж да закрыцця ў 1883 годзе, абсерваторыя заставалася перадавым прыродазнаўча-навуковым цэнтрам, дзейнасць якога аказвала плённы ўплыў на развіццё грамадскай думкі ў Беларусі і Літве. Заснавальнікам і першым дырэктарам гэтай установы быў выдатны вучоны-энцыклапедыст, ураджэнец Беларусі Марцін Пачобут-Адлянціцкі, які вядомы таксама як радыкальны рэфарматар школьнай справы, рэктар старэйшага ў нашай краіне Віленскага ўніверсітэта, рэдактар адной з першых у Беларусі і Літве газет, чалавек тонкага эстэтычнага густу, аўтар праекта віленскай Акадэміі мастацтваў, які ў той час не быў рэалізаваны.

М. Пачобут нарадзіўся ў 1728 годзе ў вёсцы Сламянцы Гродзенскага павета ў шляхецкай сям'і. Пасля заканчэння Гродзенскай езуіцкай калегіі некалькі гадоў настаўнічаў у Полацку і

Вільня, а затым, з мэтай атрымання адукацыі, выехаў у Заходнюю Еўропу, дзе найбольш уважліва вучыўся матэматыцы і астранамічным навукі. За мяжой разам з прыродазнаўчымі ведамі Пачобут успрыняў і радыяналістычныя ідэі асветніцкай філасофіі XVIII стагоддзя, салідарызуючыся цалкам з асветніцкай тэорыяй прагрэсу, па якой галоўным сродкам пераўтварэння і развіцця грамадства выступалі навуковыя веды, ідэі добра, справядлівасці і г. д.

Менавіта таму з такой актыўнасцю пачаў ён сваю дзейнасць на кафедры матэматыкі і астраноміі ў Віленскай акадэміі пасля вяртання на радзіму ў 1764 годзе. Аднак рэалізацыя задум Пачобута пастаянна натыкалася на перааэлольную коснасць езуітаў. І толькі пасля ліквідацыі ордэна ў 1773 годзе

навуковая, педагагічная, грамадска-палітычная і літаратурная дзейнасць Пачобута атрымала шырокі размах.

Перш за ўсё, вучоны з уласцівай яму энергіяй бярэцца за ажыццяўленне сваёй галоўнай ідэі — стварэнне астранамічнай абсерваторыі. На свае асабістыя зберажэнні, а таксама на сродкі, выдзеленыя Адукацыйнай камісіяй, ён набыў у Англіі найвышэйшае абсталяванне. Аснашчэнне абсерваторыі, будынак якой захаваўся да нашых дзён, па ўзроўню не ўступала абсерваторыям Грынвіча і Парыжа.

Тут Пачобут праводзіў інтэнсіўныя астранамічныя даследаванні. Ён вывучаў рух цяжкадаступнай у той час для назірання планеты Меркуры, цікавіўся егіпецкім Задзіям, вызначыў геаграфічныя каардынаты многіх населеных пунктаў Беларусі і Літвы (Вільня, Навагрудка, Гродна), устанавіў знаходжанне сузор'я, названага ім «Цялец Панятоўскіх», якое было зацверджана парыжскай Акадэміяй навук і занесена ў зорныя каталогі, вёў метэаралагічныя назіранні.

Працы Пачобута, напісаныя на розных мовах, выходзілі як у мясцовых, так і замежных выданнях. У прыватнасці, яго паведамленне аб становішчы сузор'я Панятоўскіх было надрукавана ў «Берлінскіх эфемерыдах» у 1785 годзе.

Дасягненні Віленскай абсерваторыі высока ацаніў вя-

(Заканчэнне на 8-й стар.)

летычны крос сельскіх спартсменаў на прыз газеты «Сельская жизнь». Каманда беларускага спартыўнага таварыства «Ураджай» заняла трэцяе месца.

У мнагабор'і ўсе медалі чэмпіяната свету па гімнастыцы заваявалі савецкія спартсменкі. Сярэбраную ўзнагароду атрымала мінчанка Нэлі Кім. У спаборніцтвах на асобных снарадах яна заваявала два залатыя медалі.

На рынку літоўскага горада Панявежыса адбыліся два матчы зборных каманд Літвы і Беларусі па боксу. Першая сустрэча скончылася ўнічыю, другую выйгралі беларускія боксёры.

Традыцыйны турнір па цяжкай атлетыцы «Панонія» адбыўся ў Будапешце. У вагавой катэгорыі звыш 110 кілаграмаў першыстваваў мінчанін Л. Тараненка.

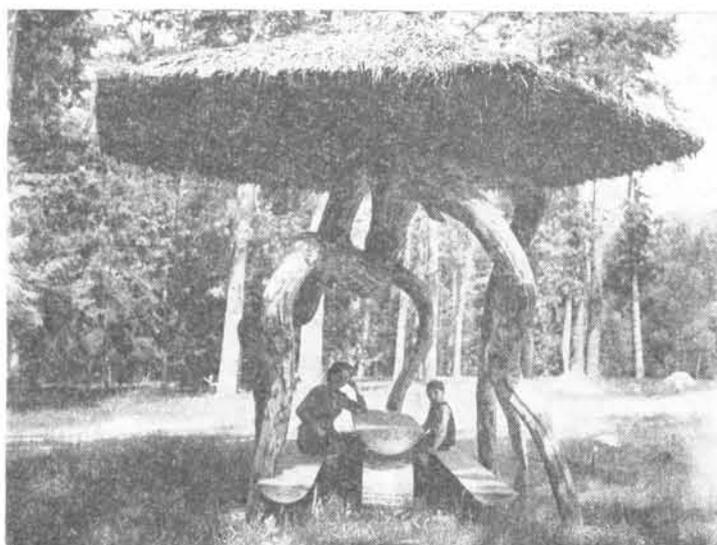
У Краснадарскім краі прайшоў усесаюзны лёгкаат-

летны крос сельскіх спартсменаў на прыз газеты «Сельская жизнь». Каманда беларускага спартыўнага таварыства «Ураджай» заняла трэцяе месца.

Выдатна выступіў на чэмпіянаце свету па шашках у італьянскім горадзе Арка мінскі грасмайстар, чэмпіён Савецкага Саюза Анатоль Гантварг. Ён не пацярпеў ніводнага паражэння і падзяліў першае месца з сёлетнім чэмпіёнам свету галандцам Вірэмэй.

Для вызначэння лепшага шашыста свету будзе праведзен дадатковы матч паміж імі. Ён павінен адбыцца вясной будучага года ў гэтым жа горадзе.

Белавежская казка

Мудрагелістая мазаіка старадаўняга лесу, дзе ходзяць зубры і алені... Цудоўныя бары карабельных соснаў, дубровы, бярозавыя гаі, затопленыя лугі... Усё гэта — Белавежская пушча, асвятленая легендамі, апеты мастакамі і пісьменнікамі выдатнага края непалоханах звяроў, некранутай прыроды. Гіганцкі натуральны музей і навуковая лабараторыя. 87,5 тысячы гектараў займаюць яе ўгоддзі.

У барах, лясах і пералесках паляўніча-запаветнай гаспадаркі налічана каля 900 разнастайных відаў раслін. Есць сярод іх і дуб-гігант, узрост якога — шэсць стагоддзяў. А як багата белавежская фаўна: 55 відаў млекакормячых, 212 — птушак, 11 — земнаводных. Тут сустранеш патрыярха пушчы — зубра і высакароднага аленя, грацыёзную казулю і дзіка, лася і бобра, андатру і рысь...

У даўнія гады ў мясцовых лясах наладжва-

ліся пышныя каралеўскія і царскія паляванні. Яны ледзь не прывялі да гібелі жывёльны свет пушчы. Шмат страт прынесла ўнікальнаму кутку і мінулая вайна. І толькі дзякуючы вялікім клопатам нашай дзяржавы аб ахове прыроды, намаганням вучоных і працаўнікоў лесу ўдалося вярнуць пушчы былую прыгажосць.

Тут вядзецца вялікая навуковая работа. Беларускія даследчыкі падтрымліваюць цесныя творчыя сувязі з калектывамі шэрагу запаветных гаспадарак у нашай краіне, а таксама з вучонымі Польшчы, Чэхаславакіі, Фінляндыі, ГДР.

НА ЗДЫМКАХ: адно са шматлікіх азёр пушчы; ляснічы Бялянскага лясніцтва Сцяпан ШАХАЛЕВІЧ; падобныя куткі для адпачынку можна сустрэць у запаветным лесе ўсюды; з гэтага прывабнага лісяняці вырастае рыжая разбойніца; продкі хатніх коней — тарпаны.

Фота Э. КАБЯКА.

Гумар

— Данамажыце! Данамажыце! Тану! Я не ўмею плаваць!

— Я таксама не ўмею плаваць, — адказвае прахожы з берага, — але чаму аб гэтым трэба так крычаць?!

Ліфцёр у вялікім універмагу цярдліва адказваў увесь дзень на пытанні пакупнікоў. У канцы цяжкага рабочага дня адна дама спытала:

— Скажыце, а калі матор сапсуецца, мы ўпадзем уніз або, наадварот, узляцім наверх?

— Мадам, — адказаў ліф-

цёр, — гэта будзе залежаць ад таго, наколькі праведнае жывіцце вы вялі!

Зубны ўрач гаворыць пацыентцы:

— Не трэба так шырока раскрываць рот.

— Але ж вы самі казалі мне, што павінны ўвесці туды люстэрка і інструменты.

— Але ж сам я застаюся звонку.

— Ох, ох, ох, — мармыча пенсіянер, успамінаючы мала-

досць, — калі я быў маладым, валасы ў мяне былі такімі хвалістымі, што муха, якая садзілася мне на галаву, тут жа атрымлівала марскую хваробу...

Амерыканскім турыстам паказваюць у Рыме фрэскі Мікеланджэла, якія ўпрыгожваюць столь храма святога Пятра.

Адзін з турыстаў пытаецца ў гіда:

— Скажыце, а як яны рабілі такія доўгія пэндзі, што даставалі да столі?

ТАК ІДУЦЬ ДА ЗОРАК

(Заканчэнне.)

Пачатак на 7-й стар.

Домы французскі астраном XVIII стагоддзя Жазэф Лаланд, які на падставе назіранняў Пачобута склаў новыя табліцы руху планеты Меркурый.

Як матэматык і астраном Пачобут карыстаўся шырокай вядомасцю. Ён з'яўляўся членам Каралеўскага астранамічнага таварыства ў Лондане, членам-карэспандэнтам парыжскай Акадэміі навук і іншых навуковых устаноў Еўропы.

Апошні кароль Рэчы Паспалітай Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, які наведваў Віленскую абсерваторыю, прысвяціў Пачобуту ганаровы тытул каралеўскага астранома, а ў 1775 годзе ў гонар выдатных дасягненняў вучонага загадаў адкавіць медаль з яго адлюстраваннем і надпісам: «Sic itur ad astra» («Так ідуць да зорак»).

Дзейнасць Пачобута пакінула значны след і ў гісторыі Віленскага ўніверсітэта, які насяў тады назву Галоўнай школы Вялікага княства Літоўскага. У 1780 годзе Пачобут стаў рэктарам Галоўнай школы, якая пад яго кіраўніцтвам паступова парвала са схаластычнай і езуіцкімі метадамі выхавання. Будучы буйным прыродазнаўцам, Пачобут надаваў вялікае значэнне выкладанню прыродазнаўчых навук. Менавіта па яго ініцыятыве ў Галоўнай школе быў створан медыцынскі факультэт (на падставе Гродзенскай школы), закладзены батанічны сад, запрошаны такія прагрэсіўныя вучоныя, як Жылібер, Форстэр, Ян і Анджэй Снядэцкія, перакла-

дзен шэраг прыродазнаўчанавуковых збораў з французскай, нямецкай і іншых моў.

Але Пачобут быў вядомы сучаснікам не толькі як таленавіты астраном і рэктар-рэформатар, але і як выдатны паэт. Прычым, знаёмычыся з гэтым бокам дзейнасці вядомага вучонага, мы даведваемся, што ў галіне верша-складання рускай мовай ён валодаў гэтак жа свабодна, як лацінскай і польскай. У прыватнасці, оду, прысвечаную прыезду Аляксандра І у Віленскі ўніверсітэт, напісаную першапачаткова на латыні, ён потым па-майстэрску пераклаў на рускую мову.

Прыкметны след пакінуў Пачобут і ў галіне журналістыкі. На працягу многіх год (з 1774 па 1790) ён рэдагаваў «Віленскую газету» — адну са старэйшых у Беларусі і Літве, на старонках якой паслядоўна праводзіў асветніцкія ідэі. Як лепшы прадстаўнік буржуазнага гуманізму ён асуджаў згубныя войны, адстойваў прагрэсіўныя нормы маралі, выступаў за распаўсюджванне ведаў і асветы ў родным краі.

У 1799 годзе 70-гадовы вучоны атрымаў запрашэнне на высокую пасаду з Рыма. Аднак Пачобут адмовіўся ад паездкі ў Італію. Ён працягваў на радзіме, хоць ужо і менш актыўна, сваю дзейнасць. Адхіляючы ганаровае запрашэнне з-за мяжы, Пачобут падкрэсліваў, што абавязак сапраўднага вучонага-патрыёта — працаваць на карысць роднай зямлі, для яе працвіцання і прагрэсу.

Вячаслаў ШАЛЬКЕВІЧ,
кандыдат філасофскіх навук.

НОВАЯ ЭКРАНІЗАЦЫЯ

Экраннае жыццё набылі героі папулярнай аповесці народнага пісьменніка Беларусі І. Шамякіна «Гандлярка і паэт». Па гэтай твору на студыі «Мосфільм» завершаны здымкі новай мастацкай стужкі.

Фільм дэталёва праследжвае доўгі і цяжкі маральны шлях галоўнай гераіні — Вольгі Ляновіч ад гандлярства, абмяжавасці да разумення свайго грамадзянскага абавязку, свядомага ўдзелу ў барацьбе з фашызмам. Прайсці гэты шлях да канца ёй дапамагаюць надпольшчыкі, яе сябры і таварышы.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1612